

Internationale literatuur over hoger onderwijs

Pim Breebaart, mei 2006, gepubliceerd in Focus

Elk jaar komen er 2700 bachelors en 100 masters met een diploma van de Haagse Hogeschool op de arbeidsmarkt. En daar zijn we trots op. Dat is goed, maar kunnen we het beter doen? En hoe zoeken we naar die verbeteringen? In de vorige Focus sprak ik over ons eigen onderzoek naar de effectiviteit van ons onderwijs. Maar is er ook goed bruikbare internationale literatuur? Ja, die is er zeker. En denk niet dat dat saai is, want er zijn zelfs auteurs die zeer boeiend over onderwijs aan undergraduate studenten vertellen.

Laatst las ik het boek van Richard J. Light, *Making the Most of College, students speak their minds*. Light heeft met collega's honderden undergraduate studenten geïnterviewd. En met dat materiaal heeft hij een heel goed leesbaar boek geschreven. Het staat vol praktische adviezen aan docenten en studiebegeleiders. Het gaat over het vormen van studiegroepen, over diversiteit, over het studentenleven, over studiesucces. Het gaat over het belang van buitencurriculaire activiteiten. Kortom, toen ik het boek had gelezen, dacht ik, goh, dit is een heel goed boek voor iedere docent én student, want het gaat over het falen, de twijfel, de teleurstelling, de ontdekkingen, het leren en de hoop van iedere student. Eén advies is bijvoorbeeld dat Light ontdekt dat isolatie en eenzaamheid van een eerste jaars student bijna altijd leidt tot afhaken. Daarom maakt hij al in september in het begeleidingsgesprek de afspraak dat de nieuwe student binnen twee maanden er voor zorgt dat minimaal één docent en één medestudent hem goed kent. Actief netwerken heet dat. Goed advies. Tien jaar studie op dit onderwerp heeft Light samengevat in een mooi boek. Het gaat over studenten aan Harvard, maar veel elementen in het boek betreffen ook onze studenten.

Derek Bok is een andere schrijver die de moeite waard is om te volgen. Hij schreef over hoger onderwijs, over onderwijs aan de migrantenstudenten, over de ethiek van de bestuurders. Een paar jaar geleden publiceerde hij "Universities in the Marketplace, The Commercialization of Higher Education". Een geweldig knap boek. Sinds 1990 leven we in de overwinningssroes van het wereldwijde marktdenken. Het is de markt voor en de markt na. Niet alleen het bedrijfsleven moet naar de wetten van de markt handelen, ook onderwijs, zorg, welzijn, sport en basisvoorzieningen als energie en water worden de markt opgeduwd. Het hoger onderwijs in Nederland is al vijftien jaar een marktpartij. Er wordt onderling steeds harder geconcurrereerd. En er worden veel kleine en grote contracten gesloten met bedrijven. Bok kent dit als geen ander. Hij doceerde aan Harvard, was Dean van een Faculteit, en daarna twintig jaar President van Harvard. Sinds 1991 is hij research professor. Kortom, hij weet waarover hij praat. En hij waarschuwt het hoger onderwijs zijn ziel niet voor een bord linzen te verkopen. Immers, het onderwijs werkt altijd aan lange termijn doelen. Bok zegt erg luid: hou dat vast in de ontwikkeling van het curriculum. Het bedrijfsleven

heeft per definitie geen lange termijnstrategie, er is altijd sprake van zichtbaar presteren op de korte termijn van één of twee jaar. Bok waarschuwt het hoger onderwijs voor een te korte horizon en ziet aan de Amerikaanse universiteiten veel tekenen dat het marktdenken de wetenschappelijke staf en bestuurders de verkeerde kant op stuurt. Ik denk dat het een zeer belangrijke waarschuwing is, ook voor Nederland. En nu heeft Bok weer zo'n interessant boek geschreven "Our Underachieving Colleges". Het gaat over het Amerikaanse undergraduate onderwijs. Hij is kritisch en heel nauwkeurig in zijn onderzoek naar de prestaties van het bacheloronderwijs in de VS. En dat levert geen ideaal beeld op. Wat mij opvalt, is dat Bok opnieuw een goede balans vindt tussen het beschrijven van prestaties én de kritische noot. Het kan écht beter. Bok kiest positie. Op een heldere manier. Diversiteit moet, in iedere groep. Met en van elkaar leren is de enige manier om onze toekomst op te bouwen. Iedere student steunen in zijn zelfbewustzijn en zelfvertrouwen. Iedere undergraduate voorbereiden op een globale wereld is een must, leer ze buitenlandse talen. Laat ze volop in aanraking komen met buitenlandse studies. En leer ze de gezichtspunten van buitenlanders en migranten te onderkennen. Bok besteedt veel aandacht aan de noodzakelijke communicatieve vaardigheden, aan het kritisch denken en aan karaktervorming. Dat laatste lijkt misschien een enigszins gedateerd doel, maar in het boek staat dat in dienst van het burgerschap. De student wordt in deze periode voorbereid op het worden van een verantwoorde burger. In de visie van Bok is dat een "wereldburger". Ik pakte er direct ons eigen strategisch plan (HOP-6) bij en las nog eens na hoe wij als ultieme doelstelling het wereldburgerschap hebben neergezet. Het is een hoge ambitie, maar wel waard om voor te gaan. En ook het eerder gepubliceerde "Wereldstedelingen" ligt in deze lijn. Daag iedere student uit, geef veel en goed gedoceede lesstof, en bereid de student voor op een verantwoord leven. Niet alleen op het arbeidsproces, er is meer na het bachelordiploma. Kortom, mijn advies is duidelijk, als je in een interessante spiegel wilt kijken, lees het laatste boek van Bok. De huidige President van Harvard, Larry Summers, vertrekt per 1 juli as. En nu wordt Derek Bok opnieuw even de interim President. Dat is ongetwijfeld erg goed voor Harvard en het Amerikaanse hoger onderwijs. Want Bok verstaat de kunst een sterk eigen beeld van het hoger onderwijs te geven. Hij is het waard om in Europa vaker gelezen te worden en daarmee enig tegengif te geven voor het ongebreidelde marktdenken en het veel te instrumenteel denken over de studieloopbaan in dienst van het bedrijfsleven of het afnemende beroepenveld. Leve de wereldburger die zijn eigen koers bepaalt met een grote mate van responsiviteit en kritische geest.

Richard J. Light, *Making the Most of College, students speak their minds*, Harvard University Press.
Derek Bok, *Universities in the Marketplace, The Commercialization of Higher Education*, Princeton University Press. Derek Bok, *Our Underachieving Colleges*, Princeton University Press